

SI PABLO NGA APOSTOL [PAUL THE APOSTLE]	
<p>Si apostol Pablo usa sa mga labing bantugan nga mga lungsuranon sa Imperyo sa Roma ug sa walay pagduha-duha usa sa mga labing impluwensya nga mga tawo sa kasaysayan. Gigamit siya sa Ginoo diha sa iyang mga misyonero ug pag-ebanghelyo nga mga kalihokan aron sa pagpalihok sa usa ka dako nga organisasyon nga nailhan isip Kristohanong Iglesya, ang Lawas ni Cristo dinhi sa yuta, hangtud nga bilyon ang mga tawo nga direkta o dili direkta nga apektado sa iyang ministeryo. Ubos sa inspirasyon sa Balaang Espiritu, iyang gisulat ang pundasyon nga mga dokumento alang sa Kristohanong pamaagi sa kinabuhi, ang Pulong sa Dios nga nakapausab sa kinabuhi sa minilyon.</p>	<p>The apostle Paul was one of the most famous citizens of the Roman Empire and without question one of the most influential individuals in history. He was used by the Lord in his missionary and evangelistic activities to set in motion a great deal of the organization known as the Christian Church, the Body of Christ on earth, to the extent that billions of human beings have been directly or indirectly affected by his ministry. Under the inspiration of the Holy Spirit, he wrote the foundation documents for the Christian way of life, the Word of God which has changed the lives of millions.</p>
Ang Edukasyon ni Pablo	Paul's Education
<p>Si Pablo gitudloan sa iyang inahan hangtud sa edad nga lima. Sukad sa lima ngadto sa diyes anyos siya nagtuon uban sa iyang amahan sa Hebreohanong mga kasulatan ug tradisyonal nga mga sinulat. Sa samang higayon, isip usa ka lungsuranon sa Roma ug nagpuyo sa usa ka Gresyanhon ug Romanhon nga palibot, nakadawat siya og usa ka bug-os nga edukasyon sa pinulongan, kasaysayan, ug kultura sa Gresya.</p>	<p>Paul was educated by his mother until the age of five. From age five to ten he studied with his father in the Hebrew scriptures and traditional writings. At the same time, being a Roman citizen and living in a Greek and Roman environment, he received a thorough education in the Greek language, history, and culture.</p>
<p>Gipadala siya sa Jerusalem sa mga napulo ka mga tuig sa pagtambong sa rabbinical school ni Gamaliel, nga anak ni Simeon nga anak nga lalaki ni Hillel. Si Gamaliel usa ka labing inila nga rabbi kinsa gihisgotan sa Talmud ug sa Bag-ong Tugon (Buhat 5: 24-40; 22: 3). Si Gamaliel gitawag Rabban - usa sa pito lamang ka magtutudlo nga gitawag. Siya usa ka Pariseo, apan mibarug siya labaw sa pagpihig sa partido. Naghimo siya og pag-ampo batok sa Kristiyanong "erehes". Siya nabuhi ug namatay nga usa ka Judio.</p>	<p>He was sent to Jerusalem at about the age of ten to attend the rabbinical school of Gamaliel, who was the son of Simeon the son of Hillel. Gamaliel was a most eminent rabbi who was mentioned both in the Talmud and in the New Testament (ACTS 5:24-40; 22:3). Gamaliel was called Rabban - one of only seven teachers so called. He was a Pharisee, but he rose above party prejudice. He composed a prayer against the Christian "heretics". He lived and died a Jew.</p>
<p>Niining panahona, namatay si Herodes, ug ang mga Romano hingpit nga nagkontrol sa Judea, busa, adunay salapi, pinulongan, ug kultura sa Roma. Busa, ang mga Judio nagtinguha nga mas suod sa ilang relihiyon isip sentro sa panaghiusa. [Tan-awa ang hilisgutan: KASAYSAYAN JUDEAN]</p>	<p>At this time, Herod was dead, and the Romans had complete control of Judea, hence, there was Roman money, language, and culture. The Jews, therefore, were inclined to cling more closely to their religion as the center of unity. [Refer to the topic: JUDEAN HISTORY]</p>
<p>Adunay duha ka dagkong mga tulunghaan sa rabbi, ang mga anak ni Hillel ug Schammai. Si</p>	<p>There were two great rabbinical schools, those of Hillel and Schammai. Hillel, the grandfather</p>

<p>Hillel, ang apohan ni Gamaliel, naghupot nga ang tradisyon mas labaw sa Balaod. Ang tunghaan sa Schammai nagtamay sa mga tradisyonalista, labi na kung adunay mga pagtulun-an nga nagkasumpaki sa mga sinulat ni Moises.</p>	<p>of Gamaliel, held that tradition was superior to the Law. The school of Schammai despised traditionalists, especially when their teachings clashed with the writings of Moses.</p>
<p>Ang relihiyosong tunghaan sa Gamaliel (Hillel) kasagaran sa baba ug sa kasagaran adunay pagpihig batok sa bisan unsang libro apan Kasulatan. Gigamit nila ang usa ka sistema sa paghubad sa Kasulatan, ug si Josephus sa iyang mga sinulat nagpahayag sa pangandoy nga adunay gahum sa paghubit. Sa pagtungha sa eskuylahan, ang mga nakakat-on nga mga lalaki nakahibalag ug naghigot sa mga kasulatan, naghatag sa nagkalainlain nga paghubad, gisugyot nga mga ilustrasyon, ug mga gikutlo nga mga sumbanan. Ang mga estudyante giawhag sa pagduhaduha, pagduhaduha, bisan pa nagkasumpaki.</p>	<p>The religious school of Gamaliel (Hillel) was chiefly oral and usually had a prejudice against any book but Scripture. They used a system of Scriptural exegesis, and Josephus in his writings expressed the wish to have such a power of exegesis. When school was in session, learned men met and discussed scriptures, gave various interpretations, suggested illustrations, and quoted precedents. The students were encouraged to question, doubt, even contradict.</p>
<p>Sa dihang si Pablo nahimong usa ka Kristohanon, ang iyang hingpit nga pagtuon nakatabang kaayo. Naangkon niya ang paspas nga pagsagop sa Kristohanong mga doktrina ug tukma nga nagsugilon kanila sa gitudlo sa Kasulatan nga iyang nadawat. Gikan sa iyang edukasyon, gikan ni Gamaliel ug sa desyerto gikan sa Ginoong Jesu Cristo, si Pablo nakamugna og usa ka balaang panglantaw nga panglantaw ngadto sa kasaysayan sa tawo.</p>	<p>When Paul became a Christian, his very thorough education was enormously helpful. He was able to assimilate Christian doctrines rapidly and relate them accurately to the Scripture teaching he had received. From his education, both from Gamaliel and in the desert from the Lord Jesus Christ, Paul developed a divine viewpoint attitude toward human history.</p>
<p>Nasayod si Pablo nga ang pagkaanaa sa Dios sayon nga maila ni bisan kinsa, nga ang tawo mahimo nga makahibalo sa Dios, apan nga ang daghang mga tawo nga tinuyo nga mihunong niining maayong pagsugod pinaagi sa imoral nga mga kalihokan nga nag-uban sa ilang pagsimba sa diosdios. Busa, si Pablo adunay dulot nga pagdumot sa bisan unsang matang sa dios-dios.</p>	<p>Paul knew that the existence of God can easily be perceived by anyone, that man can become aware of God, but that many men's deliberate halted this good beginning by immoral activities which accompanied their idolatry. Therefore, Paul had an intense hatred of idolatry of any kind.</p>
<p>Ang pagtulon-an ni Pablo nagapakita nga ang bugtong kamatuoran mao ang Dios. Ang pagsimba sa mga diosdios nagapabaliko sa pagpanamkon sa tawo sa kalibutan ug sa kinaiyahan sa gawas. Ang idolatriya mao ang kaaway sa katawhan.</p>	<p>Paul's teaching shows that the only reality is God. Idolatry distorts man's conception of the world and external nature. Idolatry is the enemy of mankind.</p>
<p>Nahibal-an ni Pablo ang balaod sa pagtubo sa kinaiya sa tawo. Ingon nga Romano, Tarsian, Hebreohanon, ug kultura sa Gresya, nahibal-an niya ang daghang pagtuis sa kinabuhi sa iyang katilingban. Ingon nga usa ka nasud nga dili</p>	<p>Paul knew the law of growth of human nature. As a Roman, Tarsian, Hebrew, and culturally Greek, he knew of the many distortions of the life of his society. As a nation becomes unhealthy, development is halted. Societies</p>

<p>maayo, ang pag-uswag nahunong. Ang katilingbanon nga mga sayop mahitungod sa kinaiya sa Dios ug ang tinuod nga relasyon sa Dios ngadto sa tawo nagpugong sa mga nasud sa pagpahawa sa ilang mga dautan nga dautan.</p>	<p>errors as to the nature of God and the true relation of God to man prevented nations from getting rid of their besetting evil.</p>
<p>Ang mga basahon sa Mga Buhat mao ang pangunang authoritative record alang sa mga pagministeryo ni Pablo ug sa ubang mga apostoles. Alang sa mubo nga laraw sa ministeryo ni Pablo, tan-awa ang CHRONOLOGICAL TABLE OF MINISTRY OF PAUL. Ang labing labing tukma, tukma, ug makapaikag nga sekular nga buhat ni Pablo mao ang The Life and Epistles ni San Pablo, ni Conybeare ug Howson.</p>	<p>The books of Acts is the chief authoritative record for the ministries of Paul and the other apostles. For a brief outline of Paul's ministry, see the CHRONOLOGICAL TABLE OF PAUL'S MINISTRY. The most thorough, accurate, and interesting secular work on Paul is The Life and Epistles of St. Paul, by Conybeare and Howson.</p>
<p>Si Pablo, ang Prisoner alang sa mga Gentil</p>	<p>Paul, The Prisoner for the Gentiles</p>
<p>Gihimo sa Ginoo si Pablo nga usa ka misyonero ngadto sa mga Gentil, bisan nagpakita kaniya sa panahon sa iyang pag-aresto sa Palestina, ug sa iyang mga pagsulay sa wala pa ang mga Judio ug Romanong mga awtoridad, nga siya kinahanglan nga "magmadasigon, kay ikaw kinahanglan mosaksi ni Jesus sa Roma. "</p>	<p>The Lord made Paul a missionary to the Gentiles, even revealing to him during the period of his arrest in Palestine, and during his subsequent trials before Jewish and Roman authorities, that he should "be of good cheer, for you must bear witness of Jesus at Rome."</p>
<p>Human sa dakung pagpabilin sa Antioquia human sa iyang ikaduhang misyonero nga panaw, si Pablo mibiya ug milibot sa tibuok nasud sa Galacia ug Frigia aron mapalig-on ang mga tinun-an (BUHAT 18:23). Niini nga panahon, naghatag usab siya og mga panudlo alang sa pagpangolekta alang sa mga kabus sa Jerusalem.</p>	<p>After a considerable stay at Antioch after his second missionary journey, Paul departed and went over all the country of Galatia and Phrygia in order to strengthen the disciples (ACTS 18:23). During this time, he also gave directions for the collection for the poor in Jerusalem.</p>
<p>Nahiabot siya sa Efeso, tingali sa mga 53 AD Iyang nakaplagan didto ang napulog duha ka mga tinun-an ni Apolos nga nakadawat lamang sa bautismo ni Juan ug wala makahibalo sa mga misteryo sa Balaang Espiritu ug sa Edad sa Simbahan.</p>	<p>He came to Ephesus, probably in about 53 A.D. He found there twelve disciples of Apollos who had only received John's baptism and were not aware of the Holy Spirit and Church Age mysteries.</p>
<p>Nagtudlo siyag tulo ka bulan sa sinagoga sa Efeso. Atubangan sa oposisyon, gidala niya ang iyang mga klase sa eskwelahan sa usa, si Tyrannus, diin siya nagtudlo matag adlaw sulod sa duha ka tuig. Ang mga exorcist nakabig ug ang mga libro sa salamangka gisunog sa bag-ong mga kinabig. Nagduaw siya sa Corinto, dayon mipauli sa Efeso diin gisulat niya ang 1 Mga Taga Corinto.</p>	<p>He taught three months in the synagogue in Ephesus. In the face of opposition, he took his classes to the school of one, Tyrannus, where he taught daily for two years. Exorcists were converted and books of magic were burned by the new converts. He paid a visit to Corinth, then returned to Ephesus where he wrote 1 Corinthians.</p>
<p>Si Pablo mibiya sa Troas ug Macedonia tungod sa kakuyaw sa Efeso gikan sa mga platero ug batid nga mga artesano nga naghimo og mga</p>	<p>Paul left for Troas and Macedonia because of the danger in Ephesus from the silversmiths and craftsmen who made articles for the</p>

<p>butang alang sa pagsimba kang Diana. (Tan-awa ang Topiko: SI EPISES) Milawig siya sa Macedonia aron makigkita ni Tito, mitugpa sa Neapolis ug miadto sa Filipino diin siya "gihupay ni Tito." Gipadala Niya si Tito sa Corinto sa ikaduha nga sulat sa Corinto ug mga instruksyon alang sa pagtapos sa pagpangolekta alang sa nanginahanglan nga mga Cristohanon .</p>	<p>worship of Diana. (See Topic: EPHESUS) He sailed to Macedonia to meet Titus, landed at Neapolis and went to Philippi where he was "comforted by Titus." He sent Titus to Corinth with the second Corinthian letter and instructions for completing the collection there for needy Christians.</p>
<p>Si Pablo miagi sa Macedonia ug sa katapusan nakaabot sa Corinto mismo, nagpabilin didto mga tulo ka bulan ug nagsulat sa Mga Taga Roma. Siya misakay sa barko paingon sa Mileto diin nahimamat siya sulod sa pipila ka mga adlaw uban sa mga anciano sa Efeso. Dayon siya milawig (isla nga naglakaw padulong sa Coos, Rhodes, ug Patara) ngadto sa Tiro. Gikan sa Tiro siya mituaw sa Tolemaida ug nakaabot sa Cesarea.</p>	<p>Paul traveled through Macedonia and finally arrived at Corinth himself, staying there about three months and writing Romans. He took ship for Miletus where he met for a few days with Ephesian elders. He then sailed (island hopping to Coos, Rhodes, and Patara) to Tyre. From Tyre he sailed to Ptolemais and reached Caesarea.</p>
<p>Gipasidan-an si Pablo nga dili moadto sa Jerusalem. Siya miadto gihapon ug mainiton nga nadawat sa mga kaisogsoonan. Siya nakighinabi uban ni James ug sa mga elder. Gisumbong siya sa Sanhedrin nga "gitudloan niya ang tanang mga Judio sa taliwala sa mga Gentil sa pagbiya kang Moises, nga nagaingon nga dili nila tulon ang ilang mga anak nga lalaki, ni maglakaw sunod sa ilang mga kostumbre." [Alang sa usa ka paghisgot sa Sanhedrin, tan-awa nga hilisgutan: JEWISH RELIGIOUS SYSTEM]</p>	<p>Paul was warned not to visit Jerusalem. He went anyway and was warmly received by the brethren. He had an interview with James and the elders. A charge was brought against him by the Sanhedrin that "he taught all the Jews among the Gentiles to forsake Moses, saying that they ought not to circumcise their sons, neither to walk after their customs." [For a discussion of the Sanhedrin, see topic: JEWISH RELIGIOUS SYSTEM]</p>
<p>Gihangyo sa Sanhedrin si Pablo sa pagbuhat sa publiko nga buhat sa Balaod aron mapamatud-an ang iyang pagtoo. Adunay upat nga mga lalaki nga moagi sa ritwal nga may kalabutan sa panaad nga Nazareno, ug gihangyo si Pablo nga ibutang ang iyang kaugalingon ubos sa panaad ug sa pagbayad sa gasto sa laing upat ka lalaki. Gibuhat niya kini.</p>	<p>The Sanhedrin asked Paul to do a public act of the Law in order to prove his faith. There were four men who were to undergo the ritual associated with the Nazarite vow, and Paul was requested to put himself under that vow and to pay the costs of the other four men. He did so.</p>
<p>Pagkahuman niini, pipila ka mga Judio nga gikan sa Asia misumbalik pagsukod sa mga tawo batok kaniya, sa paghatag kaniya sa mga kadagkuan sa mga Judio ngadto sa templo. Usa ka Gentil nga taga-Efeso nga ginganlag Trofimo nga kauban ni Pablo, ug ang mga Judio mitoo nga si Pablo nagdala kaniya ngadto sa templo, nga mahimong usa ka pagsalikway. Ang mga manggugubot midala kang Pablo aron patyon siya, apan ang mga sundalo sa Romanhong garison mipakita. Gisulti ni Pablo ngadto sa mga manggugubot sa kaugalingon niyang</p>	<p>After this some Jews from Asia stirred up the people against him, charging him with bringing Greeks into the Temple. A Gentile man from Ephesus named Trophimus was with Paul, and the Jews supposed that Paul had brought him into the temple, which would have been a sacrilege. The mob took Paul to kill him, but soldiers of the Roman garrison appeared. Paul spoke to the mob in his own defense, telling of his mission to the Gentiles. They shouted "Away with such a fellow from the earth, for it is not fit that he should live." (ACTS</p>

<p>depensa, nagsulti sa iyang misyon ngadto sa mga Gentil. Nagsinggit sila, "Patya ang tawo sa kalibutan, kay dili angay nga mabuhi siya." (Buhat 22: 1-23).</p>	<p>22:1-23).</p>
<p>Gidala sa Romano nga mga sundalo si Pablo sa kastilyo sa gobernador aron pagsukitsukit pinaagi sa paglatigo, nga sa maong panahon giangkong ni Pablo ang iyang Romanhong pagkalungsoranon. Pagkasunod nga buntag gidala siya sa atubangan sa Sanhedrin, apan walay konklusyon tungod sa panagsumpaki tali sa mga Saduceo ug mga Pariseo. Gipabalik si Pablo sa kastilyo alang sa panalipod, ug nianang gabhiona nga ang Ginoo mipakita kang Pablo nga nagsulti kaniya nga "magmadasigon." (Buhat 23: 6-10)</p>	<p>The Roman soldiers took Paul to the governor's castle for interrogation by scourging, at which time Paul claimed his Roman citizenship. The next morning he was taken before the Sanhedrin, but there was no conclusion because of the dissension between the Sadducees and Pharisees. Paul was taken back to the castle for protection, and it was that night that the Lord appeared to Paul telling him to "be of good cheer." (ACTS 23:6-10)</p>
<p>Ug didto mitungha ang usa ka circuncicion sa taliwala sa usa ka gagmay nga mga Judiyo aron patyon si Pablo, apan ang pag-umangkong ni Pablo nagdala kaniya usa ka pasidaan sa laraw. Ang mga Romano mihukom nga ipadala siya sa Cesarea ngadto kang Felix, ang prokurador sa Judea (Buhat 22: 21ff). Sa wala pa si Felix, gipangutana si Pablo gikan sa lalawigan nga iyang giadtoan. Paglabay sa lima ka adlaw, ang hataas nga saserdote nga si Ananias ug ang pipila sa Sanhedrin nagpakita, uban kang Tertulo isip ilang manlalaban (BUHAT 24: 1-9). Gipasanginlan sila ni Pablo, Si Felix wala magdugay nagpadayon sa pagpadayon hangtud nga si Claudias Lysias, ang kapitan sa mga Romano nga kasundalohan sa Jerusalem, mianhi aron sa paghatag ebidensya.</p>	<p>There arose a conspiracy among forty Jews to assassinate Paul, but Paul's nephew brought him a warning of the plot. The Romans decided to send him to Caesarea to Felix, the procurator (governor) of Judea (ACTS 22:21ff). Before Felix, Paul was merely asked from province he had come. Five days later, the high priest Ananias and some of the Sanhedrin appeared, with Tertullus as their advocate (ACTS 24:1-9). They made charges, which Paul denied. Felix delayed the proceeding further until Claudias Lysias, the captain of the Roman troops n Jerusalem, could come to give evidence.</p>
<p>Human sa pipila ka mga adlaw, ang asawa ni Felix, si Drusila, nga usa ka babaye nga Judeo, gusto nga makakita ug makadungog ni Pablo. Nagpakita si Pablo ug mihatag sa ebanghelyo ngadto kang Felix ug Drusila. Mikurog si Felix apan dili mahinulsolon. Gusto niya ang hiphip gikan ni Pablo mao nga wala siya buhata. (Si Drusila namatay sa pagbuto sa Mt Vesuvius, AD 79.)</p>	<p>After a few days, Felix' wife, Drusilla, a Jewess, wanted to see and hear Paul. Paul appeared and gave the gospel to Felix and Drusilla. Felix trembled but was unrepentant. He wanted a bribe from Paul so did not acquit him. (Drusilla died in the eruption of Mt. Vesuvius, AD 79.)</p>
<p>Gipugngan ni Felix si Pablo nga usa ka binilanggo sa Cesarea (ubos sa pagdumala sa balay) sulod sa duha ka tuig hangtod sa pag-abot ni Festo, ang bag-ong gobernador. Buot ni Festo nga pabalikong si Pablo sa Jerusalem, apan nasayod si Pablo sa kapeligro didto ug gisulti ang Latin nga pulong nga Caesarem apello! - "Mihangyo ako kang Cesar!" Busa napugos si Festus nga maghimo ug mga</p>	<p>Felix kept Paul a prisoner in Caesarea (under loose house arrest) for two years until the arrival of Festus, the new governor. Festus wanted Paul taken back to Jerusalem, but Paul was aware of the danger there and uttered the Latin word Caesarem apello! -- "I appeal to Caesar!" Festus was thus obliged to make arrangements for Paul to travel to Rome under escort.</p>

kahikayan alang sa pag-adto ni Pablo sa Roma ubos sa escort.	
Niadtong panahona, si Haring Agripa II, uban sa iyang igsoong babaye nga si Berenice, miduaw kang Festo, ang bag-ong gobernador. Gipangayo ni Festo ang pagkawalay alamag sa balaod sa Judio, busa nagpamatuod si Pablo sa atubangan ni Agrippa, uban ang labing dako nga pasidungog ug seremonya. Kini nga hitabo usa sa pinakadakong depensa sa ebanghelyo nga sukad natala. Miingon si Agripa, "Hapit na mong madani ako ..."	About this time, King Agrippa II, with his sister, Berenice, came to visit Festus, the new governor. Festus pleaded ignorance of Jewish law, so Paul made his testimony before Agrippa, with the greatest of pomp and ceremony. This episode was one of the greatest defenses of the gospel ever recorded. Agrippa said, "Almost you persuade me ..."
Gihukom si Festus nga si Pablo walay sala o kasaypanan, ug iyang buhian siya kung wala siya moapelar kang Cesar.	Festus decided then that Paul was innocent or wrongdoing, and he would have let him go free if he had not appealed to Caesar.
PAGLAWIG NI PABLO SA ROMA	PAUL'S VOYAGE TO ROME
Ang escort ni Paul sa panaw sa Roma usa ka platun sa Romanong mga sundalo ubos ni Julius, usa ka centurion sa Augustan Cohort. Naglarga sila sa Adramito ug Sidon. Gihatagan si Pablo og kagawasan. Ang sunod nga pantalan mao ang Myra, diin gikan sila nagsakay sa barko paingon sa Italya.	Paul's escort on the trip to Rome was a platoon of Roman soldiers under Julius, a centurion of the Augustan Cohort. They sailed in a coasting vessel to Adramyttium and Sidon. Paul was given liberty. The next port was Myra, from which they took ship to Italy.
Ug miabut sila sa Creta, nga nagapaingon sa pagsulod sa usa ka lungsod nga malipayon; nga ilang gibutangan ug tubig, ug ilang giabog sila ngadto sa kinalaan nga ilang gibutang sa tiilan sa Malta, ug didto mipabilin sila sulod sa tulo ka bulan. Gikan sa Malta milawig sila sa sudlanan nga "Castor ug Pollux" ngadto sa Syracuse (Sicily) ug Rhegium, ang pantalan nga siyudad sa lalawigan sa Puteoli sa Italya. Gikan didto miadto sila sa Roma sa dalan sa Apia.	They sailed to Crete, stayed at the port of Fair Havens for one month, sailed for Phoenix, and were driven on the rocks at Malta where they stayed for three months. From Malta they sailed in the vessel "Castor and Pollux" to Syracuse (Sicily) and Rhegium, the port city of the Italian province of Puteoli. From there they went to Rome on the Appian Way.
Sa Roma si Pablo mipuyo sa iyang kaugalingon nga inabangan nga balay ubos sa pagdumala sa usa ka Opisyal sa Praetorian Guard. Gitugutan siya sa paghimo sa mga miting, ug nakigkita siya sa mga Judio nga mga anciano, nakadaog sa pipila kanila ngadto kang Kristo. Kini nga panahon milungtad og duha ka tuig, sa panahon nga iyang gisulat si Filemon, Colosas, Efeso, ug Filipos.	In Rome Paul dwelled in his own hired house under the supervision of a Prefect of the Praetorian Guard. He was permitted to hold meetings, and he met with Jewish elders, winning some of them to Christ. This period lasted two years, during which he wrote Philemon, Colossians, Ephesians, and Philippians.
Siya gibuhian ni Nero, mao nga gawasnon siya sa pagbiyahe ug gibuhat kini. Ang iyang mga pagbisita sa Creta ug sa Asia Minor; ug gituohan sa kadaghanan nga siya mibiyahe sa Espanya sa misyonaryong panaw. Giisip siya nga gidakop pag-usab sa Efeso ug gidala	He was acquitted by Nero, so he was free to travel and did so. His visits were to Crete and to Asia Minor; and it is widely thought that he traveled in Spain on a missionary journey. He is thought to have been arrested again in Ephesus and taken again to Rome from there,

<p>pagbalik sa Roma gikan didto, apan kini nga panahon gitagad ingon nga usa ka kriminal, uban sa iyang mga higala nga mibiya kaniya (gawas kang Lucas ug Onesiphorus). Adunay pagpanggukod sa Roma niining panahona, ug usa ka kampanya sa kahadlok ni Nero batok sa mga Kristohanon. Si Pablo gihukman ug gipatay sa Roma.</p>	<p>but this time treated as a malefactor, with his friends deserting him (except for Luke and Onesiphorus). There was persecution in Rome at this time, and a campaign of terror by Nero against the Christians. Paul was condemned and executed in Rome.</p>
<p>"Nakigbisog ko sa usa ka maayong away, natapos ko ang akong kurso, gibantayan ko ang pagtoo; Sukad karon adunay ginatagana alang kanako nga purongpurong sa pagkamatarung, nga igahatag kanako sa Ginoo, ang matarung nga maghuhukom niadtong adlawa.</p>	<p>"I have fought a good fight, I have finished my course, I have kept the faith; henceforth there is laid up for me a crown of righteousness, which the Lord, the righteous judge, shall give me at that day."</p>